

A Life Devoted To The Psychology Of Religion: Prof. Dr. Hüseyin Peker

Yılmaz ÇELİK*
Mustafa KARA**

Abstract

Psychology of Religion is a science that is developing rapidly in Turkey as in the world and attracts great attention by researchers. In this article, we deal with one of the first representative of Psychology of Religion in Turkey Prof. Dr. Hüseyin Peker who has made significant contributions and continuous to contribute to this field with his books, articles, papers, thesis and students he has trained in the last half-century. This research, which is a biography, is based on his works, interviews about him, the opinions of his students, the interviews with some other teachers of the field and literature review. The research consists of two sections following the introduction. In the introduction; the method, purpose and importance of the research are included. In the first part, his life, books, articles and papers; in the second part, Prof. Dr. Hüseyin Peker's contributions to the field in the context of the evaluations of Religious Psychologists in Turkey; the third part includes the evaluations and conclusion part. As a result of the research, it has been seen that Prof. Dr. Hüseyin Peker made important contributions to development of the Psychology of Religious Department with his works, students and thesis.

Keywords: Psychology, Psychology of Religious, Biography, Hüseyin Peker, Hüseyin Peker's works

Din Psikolojisi'ne Adanmış Bir Ömür: Prof. Dr. Hüseyin Peker

* PhD Student, Yılmaz ÇELİK, University of Ondokuz Mayıs, Institute of Graduate Studies, Department of Psychology of Religion, Samsun Turkey
Doktora Öğrencisi, Yılmaz ÇELİK, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri ABD, Din Psikolojisi, Samsun Türkiye

celikyilmaz28@gmail.com

ORCID 0000-0001-8599-4531

* Associate Professor, University of Ondokuz Mayıs, Faculty of Theology, Department of Recitation of the Qur'an and the Science of Qiraat, Samsun Turkey
Doç. Dr. Mustafa KARA, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Kur'an-ı Kerim Okuma ve Kıraat Anabilim Dalı, Samsun Türkiye

mustafakara@omu.edu.tr

ORCID 0000-0002-5497-1131

Type / Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Geliş Tarihi: 12 November / Kasım 2021

Accepted / Kabul Tarihi: 11 December / Aralık 2021

Published / Yayın Tarihi: 28 January / Ocak 2022

Volume / Cilt: 19; **Issue / Sayı:** 17; **Pages / Sayfa:** 87-109

Suggested ISNAD Citation: Yılmaz Çelik, Mustafa Kara, "Din Psikolojisine Adanmış Bir Ömür: Prof. Dr. Hüseyin Peker", *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9/17 (Ocak-Jan 2022), 87-109.

www.dergipark.org.tr

Yılmaz ÇELİK, Mustafa KARA

Öz

Din Psikolojisi dünyada olduğu gibi Türkiye'de de hızla gelişen ve araştırmacılar tarafından yoğun ilgi gören bir bilim dalıdır. Bu makalede, Türkiye'de Din Psikolojisi'nin ilk dönem temsilcilerinden olan, son yarım yüzyıla yakın bir zaman diliminde alana pek çok kitap, makale, bildiri, yönettiği tez ve yetiştirdiği öğrencilerle önemli katkılar sunan ve sunmaya da devam eden duayen hocalardan Prof. Dr. Hüseyin Peker'in, Din Psikolojisi'ne katkıları incelenmektedir. Biyografi niteliğindeki bu araştırma, onun eserlerine, onunla ilgili röportajlara, yetiştirdiği bazı öğrencilerin kanaatlerine, alanın bazı hocaları ile yapılan görüşmelere ve literatür taramasına dayanmaktadır. Araştırma, giriş kısmını takip eden iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; araştırmanın yöntemi, amacı ve önemi yer almaktadır. Birinci bölümde, Prof. Dr. Hüseyin Peker'in hayatı, kitapları, makaleleri ve bildirileri, ikinci bölümde ise, Türkiye'de din psikologlarının değerlendirmeleri bağlamında Prof. Dr. Hüseyin Peker'in alana katkıları ele alınmaktadır. Değerlendirme ve sonuç kısmı ile çalışma tamamlanmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda, Prof. Dr. Hüseyin Peker'in eserleri, yetiştirdiği öğrencileri ve yönettiği tezlerle, Din Psikolojisi Bilim Dalı'nın gelişmesine, geniş kitlelerce tanınmasına ve sevilmesine önemli katkılar sunduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Psikoloji, Din Psikolojisi, Biyografi, Hüseyin Peker, Hüseyin Peker'in Eserleri.

GİRİŞ

Din Psikolojisi, objektif, kural koymayan ve betimleyici bir çalışma alanı olarak hem din hem de psikoloji alanıyla ilgilidir. Bu nedenle Din Psikolojisi alanı, dünyanın dört bir yanında özellikle de Batıda ve ülkemizde ilgi ile izlenmekte ve bulgular heyecan oluşturmaktadır. Bu alan geliştikçe, bireylerin kendilerini anlama ve tanıma çabalarına önemli katkılar sunacağı bir gerçektir.¹ Zira hiçbir psikolojik durum dinden bağımsız, hiçbir dinî davranış da psikolojiden ayrı düşünülemez.²

Din Psikolojisi, uzun bir geçmişe ancak kısa bir tarihe sahiptir. Wundt, Leipzig Üniversitesi'nde ilk defa bir psikoloji enstitüsü ve bir psikoloji laboratuvarı kurmuştur

¹ Mustafa Doğan Karacoşkun, *Din Psikolojisi* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2017), 72.

² Ümit Horozcu, *Din Psikolojisi* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017), 57-59.

(1879). "Din Psikolojisi" adıyla ilk kitabın 1899 yılında basıldığı düşünülürse,³ din psikolojisi tarihinin 19. yüzyılın sonlarında başladığını söylemek -kanaatimizce- yanlış olmaz.

İkinci dünya savaşından önce psikoloji alanında ruhsal hastalıkların tedavisi, insanların yaşam kalitesinin artırılması, üstün yeteneklilerin tespit edilmesi ve onların bu meziyetlerinin geliştirilmesi konularında çalışmalar yapılmıştır.⁴ Başlangıçta ruh sağlığı ile ilgili yapılan araştırmalarda sık sık depresyon ve anksiyete gibi sağlık sorunlarına odaklanılırken, günümüzde ruh sağlığı sorunlarının yanı sıra bu sağlığın olumlu öğelerini, faktörlerini inceleme arzusu giderek artmaktadır.⁵

Bireyin olumlu yönlerinin de incelenmesi, yeni bir psikolojik akımla, daha da yoğunlaşan bir alanın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu doğrultuda pozitif psikoloji, bireyin iyimserlik, umut, motivasyon, başarı, öznel iyi oluş gibi güçlü yönlerini de ele almaktadır.⁶

Türkiye'de Din Psikolojisi'nin Nurettin Topçu, Hilmi Ziya Ülken, Mustafa Şekip Tunç gibi isimlerle başladığı kabul edilse de bu hocaların asıl alanları farklıdır. Esas itibarıyla ilk çalışmalar, 1949 yılında kurulan Ankara İlahiyat Fakültesi'nde başlamıştır. Bu bağlamda Bedi Ziya Egemen'in "Din Psikolojisi: Saha, Kaynak ve Metot Üzerine Bir Deneme" adlı eseri 1952'de yayımlanmıştır. Osman Pazarlı'nın "Din Psikolojisi (1968)" adlı eseri, psikolojik değerlendirmelerin yanı sıra felsefi değerlendirmeler de içermektedir.⁷ Daha sonra Neda Armaner'in "Din Psikolojisine Giriş I (1980)" adlı eseri, akabinde de Belma Özbaydar'ın "Psikopatolojide Dini Belirtiler" adlı kitabı yayımlanmıştır. İlk alan araştırması ise, Belma Özbaydar'ın "Din ve Tanrı İnancının Gelişmesi Üzerine Bir Araştırma"⁸ adını taşımaktadır.

20. yüzyılın son çeyreğinde psikolojinin farklı alt dallarında maneviyat ve dine olan ilgiyi artırıcı yayımların çoğaldığı görülmektedir.⁹ Bu kapsamda din psikolojinin konusu olan dini yaşamın farklı etkilerini¹⁰ günümüzde pekçok çalışmada görebilmek

³ Hüseyin Peker, *Din Psikolojisi* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2017), 47; Hasan Kayıklık, *Din Psikolojisi* (Adana: Karahan Kitapevi, 2018), 41; Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2005), 54-59; Habil Şentürk, *Din Psikolojisine Giriş* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2021), 35-36, 53

⁴ Martin Seligman – Mihaly Csikszentmihalyi, "Positive psychology: An introduction", *American Psychologist*, 55/1 (2000), 5-14.

⁵ Kristan. W. Springer - Robert. M. Hauser, "An assessment of the construct validity of Ryff's Scales of Psychological Well-Being: Method, mode, and measurement effects". *Social Science Research* 35 /4 (2006), 1081; Bülent Baki Telef, "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28/3 (2013), 374.

⁶ Aysin Aydınay Satan, "Dini İnanç ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Öznel İyi Oluş Düzeylerine Olan Etkisi", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum* 3/7 (2014), 57.

⁷ Peker, *Din Psikolojisi*, 55; Karacoşkun, *Din Psikolojisi*, 71; Kayıklık, *Din Psikolojisi*, 48-49; Şentürk, *Din Psikolojisine Giriş*, 55.

⁸ Peker, *Din Psikolojisi*, 55; Şentürk, *Din Psikolojisine Giriş*, 55.

⁹ Ali Ayten, *Din Psikolojisi* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2017), 17-20.

¹⁰ Kayıklık, *Din Psikolojisi*, 18.

mümkündür. Bu zaviyeden olmak üzere Peker de Din Psikolojisi alanının ilk akademik temsilcilerindendir. Ülkemizde alandaki çalışmaların içinde aktif olarak rol almış, farklı konularda çalışmalar yapmış, farklı mecralarda alana ilgi duyanlara ulaşmaya çalışmış, pek çok akademisyenin yetişmesine ve onların vizyon kazanmasına katkı sağlamıştır. Peker'in yetiştirdiği öğrenciler, bugün hem ülkemizde hem de yurtdışında alanın önemli temsilcileri arasında bulunmaktadır.

Yöntem

Bu araştırmanın yöntemi literatür çalışmasına dayanmakta olup, Peker'in tüm eserleri, onunla yapılan röportajlar ve hakkında yapılan araştırmalardan esinlenerek biyografik bir çalışmanın yapılması hedeflenmiştir. Öncelikle Peker'in tüm çalışmaları bir araya getirilmiş, baskısı mevcut olmayan eserleri ikinci el kitapçılardan, doktora tezi Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden, bazı makalelerin baskısı ve dijital şekli olmadığından doğrudan bakanlık arşivinden temin edilmiştir. Ülkemizdeki bazı din psikologları ve Peker'in danışmanlıklarını üstlendiği Din Psikolojisi alanındaki bazı hocalarla yüz yüze, bazıları ile telefonla görüşülerek, bazılarıyla da mail aracılığıyla yapılan yazışma sonucunda elde edilen veriler harmanlanmış ve tüm bu bilgiler ışığında Peker'in Din Psikolojisi'ne katkıları literatür çerçevesinde sunulmaya çalışılmıştır.

Araştırma, -tarih olarak- Peker'in doğum yılı olan 1953 ile günümüze kadarki bir zaman dilimiyle, -kapsam olarak da- Peker'in eserleri, eserleriyle ilgili yapılan bilimsel çalışmalar ve Türkiye'deki bazı din psikologlarının Peker'in alana katkılarını ifade eden paylaşımları ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde Din Psikolojisi alanında lisansüstü düzeydeki ilk araştırma, Neda Armaner'in (1963) "İnanç ve Hareket Bütünlüğü Bakımından Din Terbiyesi" adlı doktora çalışmasıdır. Bu çalışmayı takip eden daha sonraki araştırmalar arasında ise Kerim Yavuz'un (1974) "Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi", Erdoğan Fırat'ın (1977), "Üniversite Öğrencilerinde Allah İnancı ve Din Duygusu", Hüseyin Peker'in (1979), "Din Değiştirmede Psiko-Sosyolojik Etkenler" adlı doktora çalışmalarını saymak mümkündür. Bu zaviyeden bakıldığında Peker'in, ülkemizde Din Psikolojisi alanının ilk dönem temsilcilerinden olduğu söylenebilir. Bu kapsamda Peker, Din Psikolojisi Bilim Dalı'nın ülkemizdeki gelişimine hem kendi bilimsel çalışmaları hem de yetiştirdiği öğrencilerle önemli katkı sağlamış bir bilim insanıdır. Dolayısıyla bizim çalışmamız, Peker'in Din Psikolojisi alanına katkılarına odaklanmış olması yönüyle önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Din Psikolojisi bilim dalına yaklaşık yarım asra yakın emek veren Prof. Dr. Hüseyin Peker üzerine biyografik bir çalışma yaparak Türk Din Psikolojisi tarihi ve literatürüne katkı sağlamaktır.

1. Hayatı ve Eserleri

Prof. Dr. Hüseyin Peker, 01 Ocak 1953'te Trabzon İli Sürmene İlçesi Kahraman Köyü'nde doğmuştur. İlkokul 1. ve 2. sınıfları köyünde, 3. sınıfı Konya'da, 4. sınıfı Adana'da, 5. sınıfı kendi köyünde, ortaokulu Adana Tepedağ Ortaokulu'nda, liseyi de Ankara Atatürk Lisesi'nde bitirmiştir.¹¹ Üniversite yıllarına kadar eğitimine gerek babasının görevi, gerekse diğer ailevi nedenlerden dolayı farklı yerlerde devam etmek zorunda kalmıştır. 1974 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olmuş, aynı üniversitede Din Psikolojisi kürsüsünde Doç. Dr. Neda Armaner'in danışmanlığında "Din Değiştirmede Psiko-Sosyolojik Etkenler" adlı tezi ile doktora çalışmasını tamamlamıştır (1979).¹² 1980'de Samsun Yüksek İslam Enstitüsü'ne öğretim üyesi olarak atanmış, 1983'te Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde yardımcı doçent (şimdi bu unvan Dr. Öğretim Üyesi olarak güncellenmiştir), 1987'de doçent, 1994'te de profesör ünvanı almıştır. 23 Aralık 2019 tarihinde Giresun Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı'na atanmıştır. Halen bu üniversitede İslami İlimler Fakültesi Dekanı ve Rektör Yardımcısı olarak görevini sürdürmektedir.

1.1. Kitapları

Hüseyin Peker'in kitapları iki kategoride incelenebilir. Bu bağlamda biz de ilk olarak bilim dalına kaynaklık eden eserleri, ardından da hemen her kesimden insanın istifade edebileceği kitapları ve içerikleri hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz.

1.1.1. Din Psikolojisi

Ders kitabı niteliğinde hazırlanmış olan bu eserin ilk baskısı 2000 yılına aittir. Kitap Giriş kısmını takip eden altı bölümden oluşmakta ve bu çerçevede psikolojinin ve din psikolojisinin alanı, dini yaşantının unsurları, insan hayatının belirgin dönemleri ve din, tasavvufi yaşantı, din değiştirme ve anormal dini davranışlar konularını ele almaktadır. Eser lisans ve lisansüstü öğrencilerinin başvuru kaynakları arasındadır. Din Psikolojisi adıyla hazırlanmış eserlerle kıyaslandığında kitap içerik ve sunum yönüyle farklıdır.¹³

¹¹ Peker, *Din Psikolojisi*, 4; Mustafa Kara, "Bir Kur'an Mütercimi Olarak Prof. Dr. Hüseyin Peker: Hayatı, Eserleri, Hocaları ve Öğrencileri", *Amasya İlahiyat Dergisi* 11 (2018), 325.

¹² Hüseyin Peker, *Din Değiştirmede Psiko-Sosyal Etkenler* (Ankara: Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1979).

¹³ Abdulvahit İmamoğlu ve Ali Köse ile yapılan görüşme (Görüşmecisi: Yılmaz Çelik, Video Kaydı, 30 Nisan 2021).

Peker bu kitapta, Gazali'nin psikoloji ile ilgili görüşlerinden hareketle, insanın kişiliğinin şu dört unsurun birleşmesinden meydana geldiğini açıklar. 1. Saldırganlık, hiddet, kızma, dövme gibi davranışlarla kendini gösterme isteği. 2. Şehvet, yeme, içme ve cinsel arzu gibi fizyolojik arzuların yanı sıra, hakim ve üstün olma, önde olma arzusu. 3. Kötülük (Şeytaniyet) arzusu, kötülük, aldatma, hile. 4. İyilik arzusu (Rabbaniyet), iyiliklere yönelim.¹⁴

Kayıklık, "Din Psikolojisi" adlı eserinde, Peker'in bireyi Allah'a inanmaya ve dini kabul etmeye götüren güdülere dair tespitlerine yer vermiştir. Bunlar; modelden öğrenme, güçsüzlük ve çaresizlik, bir varlığa bağlanma ihtiyacı, akıl yürütme ve zihinsel tatmin, korku, ölümsüzlük arzusu, suçluluk ve günahkârlık duygusu olarak açıklanmıştır.¹⁵

İlk dönem hocalarından Osman Pazarlı ve Hayati Hökelekli'nin yanı sıra Habil Şentürk (Din Psikolojisine Giriş), Hüseyin Certel, Hasan Kayıklık, Ali Köse - Ali Ayten, Faruk Karaca, Mustafa Doğan Karacoşkun (edt), Fatma Gül Cirhinlioğlu ve Halil Apaydın'ın (edt) "Din Psikolojisi" adıyla yazılmış eserleri mevcuttur.¹⁶

1.1.2. Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları

Kitap, Giriş kısmından sonra üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, ailede, camide ve Kur'an kurslarında din eğitimi incelenmektedir. İkinci bölümde, örgün eğitim müesseselerinde din eğitimi, ilkokullarda, imam-hatiplerde, ortaokul ve liselerde din eğitimi ele alındıktan sonra, din eğitimi ve öğretiminde disiplin meselesi, din eğitimi çevre ile olan ilişkiler, planlama, metot, öğretmenin şahsiyeti, iyi bir öğretimde bulunması gereken özellikler ele alınmaktadır.¹⁷ Kitabın son bölümünde ise ahlak eğitimi üzerinde durulmaktadır.¹⁸

1.1.3. 99 Soruda Çocuk ve Suç

Günümüz dünyasında çocuk suçluluğu güncel bir sorundur. Yapılan araştırmalar, yetişkinlik döneminde suç işleyenlerin büyük bölümünün çocukluk döneminde de suç işlediklerini göstermektedir. Kitapta 99 soruda, çocukların uyumsuz, suç niteliği taşıyan davranışlarının nedenleri, bu davranışların nasıl düzeltilebileceği ve çocuk bu duruma gelmeden önce nelerin yapılması gerektiği konuları ele alınarak, anne, baba, öğretmen ve diğer yetişkinlere anlaşılır ve uygulanabilir bilgiler sunulmaya çalışılmaktadır. Yine, çocuklara olumlu duygu ve davranışlar nasıl kazandırılır ve bu davranışlar nasıl geliştirilir;

¹⁴ Peker, *Din Psikolojisi*, 45-46.

¹⁵ Kayıklık, *Din Psikolojisi*, 77-78.

¹⁶ Ümit Horozcu, *Din Psikolojisi* (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017), 60.

¹⁷ Hüseyin Peker, *Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları* (Samsun: Eser Matbası, 1991).

¹⁸ Hüseyin Peker, "Ailenin Korunmasının Esasları", *Din Öğretimi Dergisi* 26 (1991), 56-59.

olumsuz duyguların arka planlarında neler vardır ve bu durumlarla nasıl mücadele edilmelidir, sorularına cevap aranmaktadır.¹⁹

1.1.4. Kur'an ve Sünnet Ekseninde İletişim ve Halkla İlişkiler

Kitap, okuyucuya daha olumlu, yapıcı, çatışma ve gerginlikten uzak bir iletişim kurma noktasında bilgi vermeyi hedeflemektedir. Eser, iletişim kavramı, türleri, etkileyici bir iletişim için kaynakta bulunması gereken özellikler, konuşma, dinleme, mesajın içeriği ile ilgili dikkat edilmesi gereken noktalar, iletişim ortamı, iletişim engelleri, halkla ilişkiler, Kur'an'a göre iletişimin esasları, peygamberin iletişimde öne çıkan yönleri üzerinde durmaktadır. Kitapta didaktik bir üslûp vardır, hem ders kitabı hem de genel okuyucuya hitap eden yönü dikkat çekmektedir.²⁰

1.1.5. Psikolojik Açıdan Namaz ve Namaz Psikolojisi

Eserde namazın önemi, psikolojik süreçleri, Kur'an'da belirtilen namaza karşı tutumları yönünden insanlar, namaz ve psikolojik mekanizmalar olmak üzere üç bölümden oluşan kitabın sonunda namazda okunan kısa sûreler ve anlamları yer almaktadır. Ayrıca namazın, insanın psikolojik mekanizmaları üzerindeki etkileri ve insana yansımaları göze çarpmaktadır. Eserin sonunda, şiir formunda kısa sûrelerin anlamları yer almaktadır.²¹

1.1.6. Zihnin Donanımı

İnsanoğlu zihnen tatmin olmak ister, çocukluk döneminden itibaren zihinde birtakım sorular oluşmaya başlar. Gençlik döneminde yoğunlaşan bu sorulara cevaplar bulunamaması bireyde gerginliğe sebep olur. Dini içerikli bazı sorular tatmin edici cevaplar bulamazsa dini şüphelerin oluşmasına, bazen de dinden uzaklaşmaya neden olabilir. Zihinde oluşan sorulara tatmin edici cevapların bulunması bireyde rahatlamaya neden olur. Tatmin edici cevaplar ise bireyi rahatlatır ve onun özgüvenini artırır. Kitap içerik olarak, orta, lise ve üniversite öğrencilerinin sorularından seçilen 76 soruya, dini kaynaklardan ve bilimsel verilerden yararlanarak cevap aranmaya çalışılmaktadır.²²

1.1.7. Allah'ın Boyasıyla Boyanmak, Kur'an'da Kişisel Gelişim

Kitapta, kendini gerçekleştiren verimli ve huzurlu insanın Kur'an'da nasıl ele alındığı, hangi özelliklerinin öne çıktığı üzerinde durulmaktadır. Kur'an'daki kişisel gelişim özellikleri 80 başlıkta incelenmekte ve Kur'an'ın sunduğu erdemli insan modeli

¹⁹ Hüseyin Peker, *Çocuk ve Suç* (İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1994).

²⁰ Hüseyin Peker – Mustafa Kara, *Kur'an ve Sünnet Ekseninde Ahlak Birey ve Toplum* (Samsun: Üniversite Yayınları, 2015).

²¹ Hüseyin Peker, *Psikolojik Açıdan Namaz ve Namaz Psikolojisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2012).

²² Hüseyin Peker, *Zihnin Donanımı* (Samsun: Üniversite Yayınları, 2013).

belirlenmeye çalışılmaktadır. Kitap adını Kur'an'daki bir terkipten (sıbğatullah)23 almıştır.24

1.1.8. Kur'an ve Sünnet Ekseninde Ahlak, Birey ve Toplum

Editörlüğünü Hüseyin Peker ve Mustafa Kara'nın yapmış olduğu eser, beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Kur'an ve Ahlak, ikinci bölüm Hadis, Sünnet ve Ahlak, üçüncü bölüm Birey ve Ahlak, dördüncü bölüm Aile ve Ahlak (Hüseyin Peker), beşinci bölüm ise Toplum ve Ahlak konularından meydana gelmektedir. Kitaptaki konular, Kur'an ve Sünnet ekseninde ele alınmakta, güzel ahlakla bezenmiş bir birey, aile ve toplum oluşturmanın ilkeleri sade bir dille sunulmaktadır.25

1.1.9. Ruh Sağlığı ve Dini İnanç

Ruh sağlığı son zamanlarda saha araştırmacılarının en çok yoğunlaştığı alanlardan biri olmuştur. Bu doğrultuda mezkur kitap altı bölümden oluşmaktadır. Ruh sağlığının anlamı, dini inanç, İslam dininin ruh sağlığını koruyucu inanç esasları, İslam dininde ruh sağlığını koruyucu ibadetler, İslam dininde ruh sağlığını koruyucu ahlak esasları ve dini inancı olan kişilerde görülen ruhsal bozuklukların nedenleri ana başlıklarıyla hazırlanmış olan eser hem akademik camianın hem de sahaya ilgi duyan tüm okuyucuların istifade edebileceği bir eserdir.26

1.1.10. Şükür ve Kanaat Psikolojisi ve Eğitimi

Kitapta şükür ve kanaat psikolojisi hakkında bilgi verilmekte ve anne babanın şükür ve kanaat eğitiminde nasıl bir yöntem uygulaması gerektiği açıklanmaktadır. Çocuklara bu konuların uygun öykü ve masallardan da yararlanarak anlatılmasının, onlarda kalıcı etkiler bırakacağı üzerinde durulmaktadır. Eser, Din Psikolojisi'nin yanında din eğitimi ve sosyolojisi ile de iç içe olan yaklaşım ve değerlendirmeleri içermektedir. Bu bakımdan psikoloji ile paydaş olan diğer saha uzmanlarının da faydalanabileceği özgün bir eserdir.27

1.1.11. Zor Çocuk Yoktur

Kitap Giriş, iki bölüm ve Sonuç kısmından oluşmaktadır. İlk bölümde çocukların davranışlarını etkileyen faktörler başlığında; kalıtım, çevre, aile, okul, arkadaş, kitle iletişim araçları ele alınmaktadır. İkinci bölümde ise çocuklarda görülebilecek olumsuz davranışlar

²³ "Bu Allah'ın boyasıdır. Allah'ın boyasından daha güzel boyası olan kim vardır?" (Bakara, 2/138); Hüseyin Peker, *Allah'ın Boyasıyla Boyanmak* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013).

²⁴ Hüseyin Peker, *Allah'ın Boyasıyla Boyanmak* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013).

²⁵ Hüseyin Peker – Mustafa Kara (ed) *Kur'an ve Sünnet Ekseninde Ahlak Birey ve Toplum* (Samsun: Üniversite Yayınları, 2015).

²⁶ Hüseyin Peker, *Ruh Sağlığı ve Dini İnanç* (İstanbul: Ensar Yayınları, 2017).

²⁷ Hüseyin Peker, *Şükür ve Kanaat Psikolojisi ve Eğitimi* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2017).

üzerinde durulmaktadır. Eserde çocuğun doğduğu andan itibaren aileyle kurduğu bağ, anne baba tutumları, ödül ve cezada ölçü, çocuklar arasında ayırım yapmama, çocuğun kişiliğinin olumlu yönde gelişmesi için teşvik etme, haram ve helal anlayışını, değerlerini kazandırma gibi birçok konuda detaylı açıklamalar yapılmaktadır. Kitapta, çocuklarda görülen olumsuz davranışların pozitif disiplin yoluyla nasıl önlenebileceğinin izleri sürülmektedir.²⁸

1.1.12. Adı İnsan

Peker'in şiirlerinden oluşan bu kitap, kendi ifadesiyle, varlığa ve hayata bakışının özeti durumundadır.²⁹ Kitap, ilk bölümde genel şiirler, ikinci bölümde iki mısralık şiirler ve son bölümde de ilahilerden oluşmaktadır. Kitapta her şiirin başında o şiirin konusuna uygun bir ayet bulunmaktadır. Peker'in "Dünya" başlığıyla yazdığı iki mısralık şiirini burada aktarmak istiyoruz:

Bu dünya çok karmaşık, anlaşılması çok zor.

Anlayıncaya kadar insanı mezara kor.³⁰

1.1.13. Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli

İlk baskısı, "Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli" adıyla yayımlanan bu eserin ikinci baskısı, "Kur'ân Meâli"³¹ ismiyle neşredilmiştir. Eserin ikinci baskısında Arapça metin bulunmamaktadır. Metinli olan ilk baskıda; sol giriş kısmında önsöz, konu, kavram, isim indeksi, sûrelerin alfabetik ve nüzûl sırasına göre fihristleri bulunmaktadır. Eser tefsirî/manevî tercümeyi esas alır, açıklamalı bir Kur'an meâlidir.³²

Eserde kısa sûrelerin şiirsel bir üslûpla tercüme edildiği görülmektedir. Okuyucunun zihninde soru oluşturabilecek, o konuda bilgi vermenin yararlı olacağı düşünülen hususlar dipnotlarda açıklanmıştır ve eserde toplam 346 dipnot bulunmaktadır. Özellikle bu açıklamalarda Din Psikolojisi'nin izleri net bir şekilde hissedilmektedir. Meâlin sonunda konu, kavram ve isim indeksi bulunmaktadır. Her ayetin meâli ayrı ayrı verilmiştir. Atıfta bulunulan müellif ve müfessirler açıklamalarda belirtilmiştir. ³³

²⁸ Hüseyin Peker, *Zor Çocuk Yoktur* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2017).

²⁹ Hüseyin Peker, *Adı İnsan* (Samsun: Üniversite Yayınları, 2017), 9.

³⁰ Hüseyin Peker, *Adı İnsan* (Samsun: Üniversite Yayınları, 2017).

³¹ Hüseyin Peker, *Kur'an Meâli* (Ankara: Gece Kitaplığı, 2015).

³² Kara, "Bir Kur'an Mütercimi Olarak Prof. Dr. Hüseyin Peker", 334. Peker, meâl çalışmasına karar vermesini şöyle açıklamaktadır: "Bilindiği gibi Kur'an-ı Kerim'in birçok Türkçe çevirisi (meal) bulunmaktadır. Ancak bu çeviriler içerisinde Kur'an'ın üslûbuna uygun, Kur'an üslubunu kısmen de olsa yansıtan bir çeviriye rastlamak mümkün değildir. Türkçe Kur'an çevirilerinin Kur'an'ın belagat ve üslûbunu bütünüyle yansıtmaması düşünülemez. Ancak hiç değilse akıcı bir üslûpla insanı sıkmadan, kulağa hoş gelecek bir ifadeyle ve aynı zamanda günümüz insanının da anlayabileceği şekilde yazılmış bir Kur'an çevirisi olması gerekirdi. İşte benim Kur'an çevirisine başlayışım bu eksiklikleri az da olsa giderebilmek amacıyla olmuştur." (Peker, *Kur'an Meâli*, 7-8).

³³ Hüseyin Peker, *Kur'an Meâli* (Ankara: Gece Kitaplığı, 2015).

Eserde, bazı orijinal tespitler de bulunmaktadır. Bunlar arasında Besmele'nin "rahmeti sonsuz merhameti sınırsız olan Allah'ın adıyla" şeklinde tercüme edilmesi, müttakî kavramının "Allah'ın buyruklarına karşı duyarlı olan", Bakara 177. ayetteki birr kelimesinin de "dindarlık" olarak çevrilmesi örnek verilebilir. Yine muttakî, nefis, istevâ gibi bazı kavramlarla ilgili açıklamaları, mevcut meal, terceme, yorum ve tefsir çalışmalarına zenginlik kattığı söylenebilir.³⁴

Bu eser, Peker'in uzun süre emek verdiği, akıcı üslûbu, Din Psikolojisi'nin eserde izlerinin görüldüğü önemli bir kaynaktır. Meâldeki psikolojik tahlillerdeki akıcılık, ilgi uyandırma, yeni bir yaklaşım ve söylem, okuyucuya Kur'an tefsirleri arasında psikolojik bir bakış açısıyla ele alınabilecek tefsire ihtiyaç duyulduğunu hissettirmektedir.

1.2. Makaleleri

1.2.1. Ailede Din Eğitiminin Psikolojik Esasları

Makalede, iki yazı dizisi şeklinde beş başlıkta din eğitiminin psikolojik temelleri üzerinde durulmaktadır. Makalede bu temeller; anne-baba ve diğer aile bireylerinin dini yaşantılarıyla çocuğa örnek olması, Allah'ın sadece ceza veren bir varlık olarak tanıtılmaması, çocuğun sorularının anlayabileceği şekilde cevaplandırılması, baskıyla değil, sevgi ve hoşgörü ile hareket edilmesi, çocuklara ceza verirken belli bir ölçü ve adalet gözetilmesi ve onların dini bayram ve kandil günlerinden yararlanarak dini duygularının geliştirilmesi, dürüst ve ahlaklı çocuklarla arkadaş olmasının sağlanması şeklinde sıralanmaktadır.³⁵

1.2.2. Olumlu Şahsiyet Özellikleri ve Din

Bu makalede insanın sağlıklı bir ruh yapısına sahip olmasında ve olumlu şahsiyet özellikleri elde etmesinde dinin etkisi ele alınmaktadır. Dinler ve özellikle de İslam dini, emir ve yasaklarına riayet edildiği takdirde insanları olumlu şahsiyet özelliklerine sahip kılacak esaslar içermektedir. Makalede, bu olumlu davranışlara sahip olabilmenin samimi bir inançla ve bu esasları içselleştirecek sevgi merkezli bir eğitim ve uygulama ile mümkün olabileceği vurgulanmaktadır.³⁶

1.2.3. Suçlularda Dini Davranışlar

³⁴ Mustafa Kara, "Prof. Dr. Hüseyin Peker'in Kur'an Meâli Adlı Eserindeki Bazı Yorumların Tahlili", *AİD* 12 (2019), 7-32.

³⁵ Hüseyin Peker, "Ailde Din Eğitiminin Psikolojik Esasları I", *Diyanet Dergisi* 21/1 (1985), 21-26; Hüseyin Peker, "Ailde Din Eğitiminin Psikolojik Esasları II", *Diyanet Dergisi* 21/1 (1985), 41-49.

³⁶ Hüseyin Peker, "Olumlu Şahsiyet Özellikleri ve Din", *OMÜİFD* 1 (1986), 100-105.

Bu makale, Peker Hoca'nın doçentlik çalışmasıdır. Araştırma, Ordu Yarı Açık Cezaevi'nde 165, Giresun Yarı Açık ve Kapalı Cezaevi'nde 298 olmak üzere toplam 463 mahkûmla yapılmıştır. Araştırmada, bu mahkûmların büyük bir kısmı (%73,71) işledikleri suçun günah olduğuna inandıkları halde bu suçu işlemeye mecbur kaldıklarını, başka çareleri olmadığını, yarıya yakını (%47,07) haksız olmadıkları için günah alacaklarını sanmadıklarını, yaklaşık beşte biri (%21,84) de suçun kendisi günah olmakla birlikte haklı oldukları için günah değil sevap elde edeceklerini düşünmektedir. Araştırmada, özellikle yüz kızartıcı suç işleyenlerin inanç ve ibadet oranlarının düşük, dinin yasakladığı davranışları yapma oranlarının ise yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Dine bağlılıkla yüz kızartıcı suçlar arasında ters bir ilişki tespit edilmiştir.³⁷

1.2.4. Ailenin Korunmasının Esasları

Makalede ailenin önemi, aileyi korumada aile bireylerinin rolü üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda aile bireylerinin, aile içi ilişkilerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için özellikle şu hususlara dikkat etmeleri gerektiği vurgulanmaktadır: Birbirlerinin değerli olduklarını kabul etmeleri, ilişkilerinin sevgi ve saygıya dayanması, olayları birbirlerinin bakış açılarıyla görmeye çalışmaları, aile bütünlüğünün sağlanması, çocuklarla anne-baba ilişkilerinin sağlıklı bir düzene oturtulabilmesi, çocuk suçları ve kötü alışkanlıkların önlenmesi için, toplumun etkili tüm müesseselerinin bu amaç doğrultusunda görev yapmaları ve çocuklara iyi örnek olmalarının gerektiği belirtilmektedir.³⁸

1.2.5. Çocukları ve Gençleri Suça İten Faktörler

Makalede çocukları suça iten faktörler; kalıtımla ilgili faktörler, aileden kaynaklanan faktörler, arkadaş çevresinden kaynaklanan faktörler, okuldan kaynaklanan faktörler, basın ve yayın organlarından kaynaklanan faktörler şeklinde sıralanmıştır.³⁹

1.2.6. Kur'an'a Göre Dindarlığın Boyutları

Bu makalede Kur'an'da vurgulanan, insanda bulunması gereken, yapılması istenen ve yasaklanan davranışlardan hareketle, Kur'an'ın öngördüğü dindarlık ve bu dindarlığın boyutları belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu çerçevede Kur'an'a göre dindarlığın inanç, ibadet, ahlak, düşünce, duygu ve bilgi olmak üzere altı boyuttan oluşabileceği sonucuna ulaşılmıştır.⁴⁰

1.2.7. Birey ve Toplum Açısından Din Eğitimine Duyulan İhtiyaç

³⁷ Hüseyin Peker, "Suçlularda Dini Davranış", *OMÜİFD* 4 (1990), 93-123.

³⁸ Hüseyin Peker, "Ailenin Korunmasının Esasları", *Din Öğretimi Dergisi* 26 (1991), 56-59.

³⁹ Hüseyin Peker, "Çocukları ve Gençleri Suça İten Faktörler", *Diyanet Dergisi* 27 /2 (1991), 81-89.

⁴⁰ Hüseyin Peker, "Kur'an'a Göre Dindarlığın Boyutları", *ÇÜİFD* 12 /2 (2012), 41-49.

Makale, Hüseyin Peker ve Osman Eyüpoğlu tarafından kaleme alınmıştır. Araştırmaya göre birey ve toplum açısından yerinde ve doğru yöntemlerle verilen din eğitimi, fert ve toplum hayatına önemli moral desteği sağlar ve kişiler arası ilişkileri en güzel şekilde tanzim eder. Makalenin ulaştığı bir başka sonuç da şudur: İslam dini tam anlamıyla öğrenilir ve yaşanılırsa, dinden beklenen kişisel ve sosyal huzura kavuşmak da o kadar artar.⁴¹

1.2.8. Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği: Gerçeklik ve Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Cüneyd Aydın, Mevlüt Kaya ve Hüseyin Peker tarafından birlikte yapılmıştır. Ölçek 17 sorudan oluşan beşli likert olarak hazırlanmıştır. Ölçeğin, bireylerin hayatta anlam düzeylerini belirlemede kullanılabilecek yeterlikte psikometrik özelliklere sahip geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Başta sosyal bilimler olmak üzere Din Psikolojisi ile ilgili yapılacak araştırmalarda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabilir niteliktedir.⁴²

1.2.9. İntihar Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur

Cullough tarafında kaleme alınan makale, Peker tarafından Türkçe'ye kazandırılmıştır. Makalede vurgulanan temel görüş şöyledir: İnsanın hayatına anlam katan değer yoksa, ekonomik zenginlik, başarı veya başka bir şey o bireyi hayata bağlamamakta ve onu hayatta dirençli kılmamaktadır. Hayatın amacı bilinmezse, niçin yaşanılması gerektiği de anlaşılabilir. Ayrıca intiharın ana sebebinin maneviyat eksikliği olduğu ortaya konulmuştur. Hayatın tasavvur edilebilen bütün problemlerinde insanoğluna yardımcı olabilecek mutlak güce sahip olan bir kaynak mevcuttur ki, o da Yüce Allah'tır.⁴³

Peker'in tüm makalelerinden bahsedebilmek bir makalenin boyutunu aşacağından diğerlerinin sadece yayın bilgisiyle yetinmek daha doğru olacaktır.

1.2.10. "Eğitim ve Öğretimde Metodun Önemi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metotlar", MEB Din Öğretimi Dergisi, 17 (1988), 86-97.

1.2.11. "İman-İbadet İlişkisi", MEB Din Öğretimi Dergisi, 19 (1989), 41-46.

1.2.12. "Dini İnanç ve Stres İlişkisi", MEB Din Öğretimi Dergisi, 38 (1993), 53-57.

1.2.13. "Camilerin Bireysel ve Toplumsal Fonksiyonu", Diyanet Aylık Dergi, 190 (2006), 33-34.

⁴¹ Hüseyin Peker – Osman Eyüpoğlu, "Birey ve Toplum Açısından Din Eğitimine Duyulan İhtiyaç". *OMÜİFD* 37 (2014), 5-18.

⁴² Cüneyd Aydın – Mevlüt Kaya – Hüseyin Peker, "Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği: Gerçeklik ve Güvenirlik Çalışması", *OMÜİFD* 38 (2015), 39-55.

⁴³ Leslie Mc. Cullough, "İntihar Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur", çev. Hüseyin Peker, *OMÜİFD* 2 (1987), 105-113.

1.2.14. "Gençlerin Alkol ve Uyuşturucu Kullanımının Psiko-Sosyal Nedenleri", Diyanet Aylık Dergi, 200 (2007), 37-39.

1.2.15. "Merhamet Eğitiminde Model Almanın Önemi", Diyanet Aylık Dergi, 244 (2011), 20-22.

1.2.16. "Tüketim Ahlâkı Eğitimi", Diyanet Aylık Dergi, 247 (2011), 15-17.

1.2.17. "Namaza Psikolojik Bir Bakış", Diyanet Aylık Dergi, 298 (2015), 24-27.

1.3. Bildirileri

Peker Hoca'nın farklı alanlarda yayımlanmış birçok bildirisi bulunmaktadır. Çalışmamızda, bu bildirilerin bazılarında muhteva açısından kısaca bahsetmek bazılarını da ismen zikretmek istiyoruz.

1.3.1. Teknolojik Gelişmeler ve İslam Ahlakı

Bu bildiri de şu konular üzerinde durulmaktadır: Teknolojik gelişmelerin etki alanları, İslam'ın teknolojik gelişmelere yaklaşımı, teknolojinin faydaları, teknolojinin yarar ve zarar dengesini sağlayan ölçüdür.⁴⁴

1.3.2. Dini Danışmanlık Bağlamında Aile Danışmanlığı ve Rehberliği

Bildiri de, Samsun ve Aydın müftülüklerinde tutulan karteklerde 122 kişinin durumu incelenmektedir. Bu bağlamda, danışanların bazı psikolojik sorunlarının olabileceği, aile ve evlilik danışmanlığının bir süreç gerektirdiği, bu bürolarda görev yapan personelin hem dini bilgi, hem de aile danışmanlığı ve rehberlik konusunda yetkinliklerinin yeterli düzeye getirilmesinin zorunlu olduğu konuları ele alınmaktadır.⁴⁵

1.3.3. Şiddete Karşı Nebevî Mesaj

Bildiri de, Hz. Peygamber'in şiddete karşı mücadele metodu örneklerle sunulmaktadır. Buna göre, bireyde şiddeti hoş görmeyen bir anlayış oluşturmanın, başta aile olmak üzere toplumun her kesiminde kişiler arasında ayırım yapılmamasının ve adil olunmasının, yöneticilerin toplumdaki gelir eşitsizliğini azaltacak önlemler almasının, insanları zekât ve sadaka vermeye teşvik etmenin, insanları şiddete sevkeden içki, kumar gibi kötü alışkanlıklardan vazgeçirmeye çalışmanın ve helâl-haram gibi kavramları küçük yaşlardan itibaren insanlara benimsetmenin önemi üzerinde durulmaktadır.⁴⁶

1.3.4. Merhamet-İbadet İlişkisi

⁴⁴ Hüseyin Peker, "Teknolojik Gelişmeler ve İslam Ahlakı", *OMÜİFD* 9 (1997), 29-34.

⁴⁵ Hüseyin Peker, "Dini Danışmanlık Bağlamında Aile Danışmanlığı ve Rehberliği", *IV. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri*, (Ankara: 2009), 162- 175.

⁴⁶ Hüseyin Peker, "Şiddete Karşı Nebevî Mesaj", *Nebevî Mesajın Evrenselliği- Siret Sempozyumu*, (Konya:2009), 188-197.

Peker, ibadet-merhamet ilişkisini ele aldığı bu bildiride, şunları söylemektedir: İbadetler, bireydeki sevgi duygusunu sürekli canlı tutar, insanın, hayatın ve bütün varlıkların değerli olduğunu kavratır, sorumlulukları hatırlatıp biz duygusunu hakim kılar, Hz. Peygamber'i örnek almaya götürür, farkındalık bilinci oluşturur, empati eğilimini artırır, dünyanın geçiciliğini öğretir, ölümü hatırlatarak maddeye bağlılığı azaltır, kötü eğilimlerden uzaklaştırır, vicdanın hassaslaşmasını sağlar.⁴⁷

1.3.5. Toplum Planında İnsan Onuru Algısının Kazanılması

Bildiride insan onurunu koruyucu tutum ve davranışlar üzerinde durulmaktadır. Yine, insan onuru algısının kazanılmasında aile, okul, medya ve yasaların etkili olduğu belirtilmektedir.⁴⁸

1.3.6. Kur'an'da ve Hz. Peygamber'in Hayatında Şiddetin Yeri

Peker bu bildiride, Kur'an'ın şiddete bakışını ve şiddetin nedenlerini ele almaktadır. Nitekim Kur'an, şiddete neden olan tüm davranışlardan uzak durulmasını, baskı ve şiddet uygulayanların cezalandırılacağını, kişiler arası ilişkilerde sevgi, şefkat, tatlı dil, hoşgörü ve bağışlamanın ön plana çıkarılmasını, toplumun bütün kesimlerinde adaletli davranılmasını, işlerin ehil olanlara verilmesini ve gelir dağılımındaki eşitsizliklerin ortadan kaldırılması gerektiğini vurgulamaktadır.⁴⁹

Peker'in diğer bildirileri ise şunlardır:

1.3.7. "Ailenin Korunmasının Esasları", I. Aile Şûrası Bildirileri (Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, 1990), 355-358.

1.3.8. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretiminde Metot Sorunu", Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (Kayseri: İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı Yayınları, 1998), 259-266.

1.3.9. "Çocuğun Din Eğitiminde Medya, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi" (İstanbul: İslami İlimler Araştırma Vakfı, 1998), 163-173.

1.3.10. "Türbe Ziyaretlerindeki Dini ve Psiko-Sosyal Nedenler", Geçmişten Günümüze Mezarlık Kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu (İstanbul: Mezarlıklar Vakfı Yayınları, 1998), 447-452.

⁴⁷ Hüseyin Peker, "Merhamet-İbadet İlişkisi", *Kutlu Doğum Haftası Hz. Peygamber ve Merhamet Eğitimi Sempozyumu*, (Ankara: 2011), 336-345.

⁴⁸ Hüseyin Peker, "Toplum Planında İnsan Onuru Algısının Kazanılması", *Kutlu Doğum Haftası Hz. Peygamber ve İnsan Onuru Sempozyumu*, (Konya, 2013), 554-560.

⁴⁹ Hüseyin Peker, "Şiddete Karşı Nebevi Mesaj", *Nebevi Mesajın Evrenselliği- Siret Sempozyumu*, (Konya 2009), 188-197.

1.3.11. "Çocuğun Dini Eğitiminde Medya", Çocuk Gelişimi ve Eğitimi (İstanbul: Ensar Neşriyat, 1998).

1.3.12. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Müfredatında Yer Alan Sûrelerin Anlamalarının Öğretimi", Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalıştay I (İstanbul: 2004), 40-47.

1.3.13. "İslam'ın Hoşgörü, İnanç ve Düşünceye Saygı Anlayışını Benimsetebilmek", Yarınlar İçin Düşünce Platformu (Ankara: Kültür Yayınları, 2005), 109-113.

1.3.14. "Dua, İbadet ve Dini Törenler", Din Psikolojisi, ed. Hayati Hökelekli (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 2010), 192-212.

1.3.15. "Gençlik Döneminde Dini Sorgulama", Gençlik ve Kültürel Mirasımız (Samsun: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları, 2014), 831-836.

1.4. Yönettiği Yüksek Lisans Tezleri

Peker, eski adı Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yeni adı Lisansütü Eğitim Enstitüsü'ne bağlı olarak pek çok Yüksek Lisans ve Doktora tezi yönetmiş ve öğrencilerini mezun etmiştir.⁵⁰ Peker'in yönettiği yüksek lisans tezleri şunlardır:

1. Mustafa Köylü, Din Görevlilerinin Mesleki Problemleri, 1989.

2. Halil İbrahim Yurdusever, Lise Öğrencilerinin Dini Davranışlarını Etkileyen Faktörler, 1990.

3. Ali Rıza Aydın, Kur'an Kursu Öğreticilerinin Mesleki Problemleri, 1991.

4. Yaşar Yürük, Kur'an Kursu Öğrencilerinin Psiko-Sosyal Problemleri, 1992.

5. Hamdi Uygun, Halktaki Din Adamı İmajı ve Din Görevlilerinden Beklentileri, 1992.

6. Aişe Sıddıka Taşpınar, İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okullardan Beklentileri ve Kendilerini Nasıl Değerlendirdikleri, 1994.

7. Ali Akdoğan, İmam-Hatip Liselerinde Okutulan Hadis Dersi Programının Değerlendirilmesi, 1994.

8. Osman Taştekin, Öğretmen ve Öğrencilere Göre Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Müfredatları, 1994.

9. Şuayip Özdemir, İmam-Hatip Liselerinde Okutulan Fıkıh Dersi Programının Değerlendirilmesi, 1994.

⁵⁰ Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı, "Ulusal Tez Merkezi", Erişim: 01 Haziran 2021, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>; Kara, "Bir Kur'an Mütercimi Olarak Prof. Dr. Hüseyin Peker: Hayatı, Eserleri, Hocaları ve Öğrencileri", 323-327.

10. M. Doğan Karacoşkun, İmam-Hatip Lisesi Öğrencilerinin Dini Tutum ve Davranışları, 1994.
 11. Halil Apaydın, Üniversite Öğrencilerinin Dini Yasaklarla İlgili Tutumları, 1996.
 12. Hacı Yusuf Acuner, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Lise I- II- III Müfredatının Öğretmen ve Öğrenciler Açısından Amaç ve Metod Bakımından İncelenmesi, 1996.
 13. Muammer Cengil, Kur'an-ı Kerim'deki Nefs Kavramına Psikolojik Açıda Bir Yaklaşım, 1996.
 14. Hasan Dam, İlköğretim 1. Kademe (4-5) Öğrencilerinin Din Hakkında Sordukları Sorular ve Bu Sorular Açısından Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi, 1996.
 15. Yusuf Macit, Ruh Sağlığı Açısından Kur'an-ı Kerim, 1996.
 16. Hasan Arslan, Çıracak ve Kalfalarda Dini İnanç ve Davranışlar, 1997.
 17. Nuray Kukula, Eğitim Açısından Kur'an-ı Kerim'de Ceza ve Mükafat, 1998.
 18. Rıza Altun, İslami Anlatım ve Uygulamalarda Kişileri Rahatsız Eden Hususlar, 2001.
 19. Elif Kara, Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Bu Konuyla İlgili Dini Tutumları, 2003.
 20. Fatih Ergin, Din Psikolojisi Açısından Yunus Emre'de Allah İnancı ve Din Duygusu, 2009.
 21. Esra Kesgin, Hz. İbrahim'de Allah İnancı ve Din Duygusu, 2013.
 22. Zeliha Çamur, Yaşamda Anlam ve Dindarlık İlişkisi (Geç Ergenlik Dönemi), 2014.
 23. Emine Şenocak, Kur'an Kursu Öğrencilerinde Benlik Saygısı, 2015.
 24. Tuğba Taşdemir, Din Psikolojisi Açısından Türk ve Avrupa Sinemalarında Kadın: Karşılaştırmalı Bir Çalışma, 2016.
 25. Eldar Karımov, Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Düzeyleri ile Din Algıları Üzerine Bir Araştırma, 2016.
 26. Gülistan Sucu, İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Kadın Algısı, 2019.
 27. Mohammed Ghrairi, Türkiye'deki Iraklı Göçmenlerin Deizm'e ve Ateizm'e Yaklaşımları, 2019.
- 1.5. Yönettiği Doktora Tezleri
1. Ali Rıza Aydın, Dini İnkârın Psiko-Sosyal Nedenleri, 1995.

2. Yaşar Yürük, Almanların İslam Diniyle İlgili Tutum ve Davranışlarında Etkili Olan Psiko-Sosyal Faktörler, 1998.
3. Aşkın Asan, Bilgisayar Destekli Din Eğitimi, 1998.
4. Osman Taştekin, Kıyamet ve Ahiretle İlgili Kavramların Öğretimi, 1998.
5. M. Doğan Karacoşkun, Psiko-Sosyal Açısından İman-Amel İlişkisi, 1998.
6. Aişe Sıddıka Nazlı, Kur'an-ı Kerim'e Göre İnsanın Duygusal Yönü, 1999.
7. Halil Apaydın, Kişilik Özelliklerinin Dini Tutum ve Davranışlara Etkisi, 2001.
8. Yusuf Macit, İletişim Psikolojisi Açısından Hz. Muhammed, 2002.
9. Mustafa Köylü, Psiko-Sosyal Açısından Dini İletişim, 2002.
10. Muammer Cengil, Davranışçılık Ekolünün Dine Yaklaşımı, 2002.
11. Hüseyin İbrahim Yeğin, Kutsal Mekân ve İnsan İlişkisi, 2003.
12. Elif Kara, Öğrenilmiş Çaresizlik Davranışlarının Genelleme Derecesi ile Kader İnancı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, 2009.
13. Sema Yılmaz, Çocukların Bilişsel ve Dini Gelişiminde Ölüm Olgusu, 2011.
14. Çiğdem Gülmez, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık, 2014.
15. Cüneyd Aydın, İnsanın Anlam Arayışı İle Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki, 2015.
16. Eldar Karımov, Üniversite Öğrencilerinde Dini Tutum ve Yaşam Doyumunun Mutluluk Üzerindeki Rolü (Azerbaycan Örneği), 2020.

Peker, halen lisansüstü derslerinin yanında, yüksek lisans ve doktora tez danışmanlıklarına devam etmektedir.

2. Türkiye'deki Din Psikologlarının Dilinden Peker'in Alana Katkıları

Bu bölümde, Türkiye'deki din psikologlarından Peker'in lisansüstü danışmanlığını yaptığı hocalara ve alanın diğer bazı hocalarına göre onun bilim dalına katkılarını yansıtmaya çalışacağız.

2.1. Prof. Dr. Mustafa Doğan Karacoşkun (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Rektörü)

Prof. Dr. Hüseyin Peker Hocam, öğrencisinden emeğini esirgemeyen, akademik katkı ve destekleri yanında insani hasletleriyle de motive eden bir insandır. Öğrencilerine akademik anlamda yapabileceklerinin sınırsız olduğu hissini verecek kadar yüreklendiricidir. Hem daha fazlasını yapmanız için zorlar hem de yapamadığınız işlerde

moralinizi bozarak yapamayacağınızı ima etmek yerine yeniden yeni baştan başlama ve yapabilme, mevcut durumunu gözden geçirerek kendini daha iyi yerlere taşıma noktasında fırsatlar sunar.

Şair kişiliği, şahsında güçlü bir empati yeteneği var etmiştir. Bu empatik yaklaşımı ile Din Psikolojisi alanında ülkemizde ilklerden olan akademik çalışmaları ve diğer faaliyetleri bir arada düşünüldüğünde, akademik hayata Hüseyin Peker Hoca'nın öğrencisi olarak başlayıp ondan yardım alarak ilerlemek, öğrencilerini ve şahsen beni akademik tüm aşamalarda ve gelişim süreçlerinde şanslı kılmıştır. Kur'an-ı Kerim Meâl çalışması, kitaplaştırdığı şiirleri ve gençlerin kimlik edinme süreçlerinde cevaplamada zorlandıkları sorulara cevap mahiyetindeki çalışmaları, onun alanı dışında da geniş bir ilmi birikime sahip olduğunu göstermektedir.⁵¹

2.2. Prof. Dr. Abudulvahit İmamoğlu (Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

Bilgi birikimi, eserleri, yetiştirdiği öğrenciler açısından alanın önemli bir ismidir. Din Psikolojisi kitabı özellikle ilahiyat öğrencileri için, derse uygunluk ve üslûp yönünden öne çıkmaktadır. İyi niyetli, mütevazı bir kişiliğe sahiptir. Onun kişiliğinin bu yönü pek çok insanın Din Psikolojisi'ni sevmesine katkı sağlamıştır. Eserleri bağlamında İslami konuları psikolojik bakış açısıyla okuyucu ile buluşturması sahaya önemli katkı sağlamıştır.⁵²

2.3. Prof. Dr. Recep Yaparel (Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

Benim için Hüseyin Peker hocamızın en dikkat çekici yönü "iletişime açık" bir insan olmasıdır. Bu tutumunu yazdığı kitap ve çalışmalarında da görmek mümkündür. Ders kitabı olarak yıllarca okuttuğum Din Psikolojisi kitabında ele aldığı konuların seçimi, özellikle kullandığı üslûp, bu tavrın en bariz örneği olarak gösterilebilir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in daha doğru anlaşılması yolunda bir din psikoloğu olarak farklı bir perspektiften ve anlatım biçimi ile gösterdiği gayret ve katkının takdire şayan olduğunu düşünüyorum.⁵³

2.4. Prof. Dr. Ali Köse (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

Hocanın, Din Psikolojisi kitabı İlahiyat fakültelerinde önemli bir boşluğu doldurmuştur. Mütevazı kilişiği pek çok öğrenci ve insanın bu alanı sevmesine zemin oluşturmuştur. Din Psikolojisi alanından çıkıp, meâl çalışması yapacak kadar tefsir ilmine vukûfiyeti önemli bir yönüdür. Sade bir dili, eserlerini çok okunur hale getirmiştir. Sahanın farklı konularında araştırmalar yapması ve dolayısıyla pek çok eserinin olması, Peker hocanın alana katkılarında sadece birkaçıdır.⁵⁴

⁵¹ M. Doğan Karacoşkun tarafından gönderilen 05 Mayıs 2021 tarihli e-posta.

⁵² Abdulvahit İmamoğlu ile yapılan görüşme (Görüşmecisi: Yılmaz Çelik, Video Kaydı, 01 Mayıs 2021).

⁵³ Recep Yaparel tarafından gönderilen 08 Mayıs 2021 tarihli e-posta.

⁵⁴ Ali Köse ile yapılan görüşme (Görüşmecisi: Yılmaz Çelik, Video Kaydı, 30 Nisan 2021).

2.5. Prof. Dr. Faruk Karaca (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

İlahiyat Fakültesi son sınıfta okuduğumuz Din Psikolojisi dersinde, yoksunluğunu çektiğimiz materyal sıkıntısı, iki kitapla birlikte ortadan kalkıyordu. Bunlardan birinin yazarı Hayati Hökeleki, diğeri ise Hüseyin Peker idi. Hüseyin hocam sempatik, şen, espirili olduğu kadar, duruş sahibi, ciddi, çalışkan, vefalı ve yaşının delikanlılık dönemini biraz geçmesine rağmen hala delikanlı birisi olarak alana hizmet etmeyi sürdürmektedir. Gerek konuştukları ve yazdıkları, gerekse yetiştirdiği öğrencileriyle din psikolojisi alanının Hüseyin hocama koca bir teşekkür borçlu olduğunu düşünüyor ve ben kendi payıma ona teşekkür ediyorum.⁵⁵

2.6. Prof. Dr. Bozkurt Koç (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü)

Hayatını bilime adanmış bir şahsiyettir Peker Hoca. Yayınladığı çok sayıda değerli kitap, makale ve yetiştirdiği öğrencilerle bilim dünyasına katkıda bulunmuştur. Din Psikolojisi alanında Türkiye'deki duayenlerden biridir. Çok sayıda tez çalışmasını alana kazandırmıştır. Konferans ve seminerlerle sürekli insanları aydınlatma çabası içerisinde olmuştur. Mütevazı bir insan ve erdemli bir kişiliktir.⁵⁶

2.7. Prof. Dr. Muammer Cengil (Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

Türkiye'de Din Psikolojisi disiplininin ilk temsilcileri arasında yer alan hocamız, aynı zamanda bu disiplinin ülkemizde kabul görmesinde önemli katkılar sunmuştur. Gerek lisans düzeyinde İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin vizyon kazanmasında gerekse lisansüstü düzeyde yetiştirmiş olduğu öğrencileriyle bu katkısını ilk günkü gibi sürdürmektedir. Çalışmalarında Kur'an'a yapmış olduğu atıflar insanı anlama gayreti içerisinde olan psikoloji bilimi ile dinin birlikteliği anlamında son derece önem arz etmektedir.⁵⁷

2.8. Dr. Çiğdem Gülmez (Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

Her danışman-öğrenci ilişkisi kendine özel ve farklıdır. O, Din Psikolojisi alanına ilişkin fenomenleri, problemleri okuduğum teoriler, kavramlar üzerinden anlamaya çalışırken yaşadığım zihinsel karmaşayı, onlarca yıllık bilgi ve tecrübesiyle aydınlatır, yeni ufuklar açardı. Öğrencisinde yetersizlik duygusu oluşturacak, öğrencinin yeteneklerinden şüphe duymasına neden olacak ağır bir eleştiride bulunmazdı. Eğer gerekliyse bu eleştiri, sadece çalışmaların kalitesini artıracak, standartlarının yükselmesine yardımcı olacak, yapıcı niteliktedir. Bazı insanlara buldukları makam, hocalık vasfı veya yaş gibi dışsal gerekçelerle saygı gösterilir. Fakat hocama karşı hiçbir öğrencisinin saygı gerekçesi böyle

⁵⁵ Faruk Karaca tarafından gönderilen 22 Mayıs 2021 tarihli e-posta.

⁵⁶ Bozkurt Koç tarafından gönderilen 03 Mayıs 2021 tarihli e-posta.

⁵⁷ Muammer Cengil tarafından gönderilen 03 Mayıs 2021 tarihli e-posta.

dışsal bir gerekçe olamaz. Zira Schopenhauer'un "Sıcaklık balmumu için ne ise nezaket de insan için odur." sözünde olduğu gibi kıymetli hocamın herkese hesapsızca sunduğu incelik ve nezaketi, samimi ve içten bir hürmeti doğurur.⁵⁸

2.9. Dr. Cüneyd Aydın (Sinop Üniversitesi İlahiyat Fakültesi)

Din Psikolojisi alanında lisansüstü eğitim yapmaya karar verdiğim 2000 yılında, bu alanda ilk okuduğum kitap, hocamızın yalın ve anlaşılır bir üslûpla yazdığı Din Psikolojisi isimli eseri idi. Yetiştirdiği öğrencileri farklı üniversitelerde görev yaparak, branşın devamlılığını sağlamakta ve alanın tanınırlılığını artırmaktadır. Katı pozitivist tavırdan uzaklaşarak hem psikolojinin hem de İslam kültürünün bakış açısını eserlerinde bir arada tutmaya çalışarak, psikoloji ile din arasında öteden beri var olan iletişimsizliği de çözmeye katkı sunduğu söylenebilir.⁵⁹

SONUÇ

"Din Psikolojisine Adanmış Bir Ömür: Prof. Dr. Hüseyin Peker" konusunun işlendiği bu makalede şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Prof. Dr. Hüseyin Peker şu ana kadar, 1979 yılında doktora tezini tamamlamasıyla başladığı akademik hayatına 13 kitap, 17 makale, 15 bildiri, 27 yüksek lisans ve 16 doktora tez danışmanlığı sığdırmıştır. Bununla birlikte halen lisansüstü derslerine, danışmanlıkları ve bilimsel çalışmalarına devam etmektedir.

Eserlerinde din psikolojisinin temel konularının yanında toplumsal sorunlara da yer vermiştir.

Ülkemizde Din Psikolojisi alanında yüksek lisans ve doktora düzeyinde, aralarında yabancı uyruklu öğrencilerin de bulunduğu, en çok öğrenci yetiştiren hocalardan biridir.

Araştırmalarında farklı yaş gruplarını ele almıştır. Ders kitabı niteliğindeki eserleri, lisans ve lisansüstü öğrencilerinin başucu kitabı olmaya devam etmektedir.

Eserlerinde Kur'an ve sünnete yapmış olduğu atıflar, disiplinlerarası birlikteliğe önemli katkı sağlamıştır.

Peker'in kaleme aldığı Kur'an Meâli adlı eser, sade ve akıcı bir üslûba sahip olmasının yanı sıra bazı kelime ve kavramlara getirdiği psikolojik yorum ve açıklamalarla alana farklı bir bakış açısı ve zenginlik katmıştır.

⁵⁸ Çiğdem Gülmez tarafından gönderilen 05 Mayıs 2021 tarihli e-posta.

⁵⁹ Cüneyd Aydın tarafından gönderilen 01 Mayıs 2021 tarihli e-posta.

Sade, akıcı ve edebi bir dil kullanması, onun eserlerinin geniş kitleler tarafından kabul görmesini ve okunmasını sağlamıştır.

İkili ilişkilerindeki nezaketi ve iletişime açıklığı farklı kesimler tarafından takdir edilmiştir.

Akademik alanda danışmanlık yaptığı öğrencilerini motive ederek cesaretlendiren ve talebelerine ufuk açıcı şekilde yaklaşan örnek bir hocadır.

Peker'in, İslami ilimlere vukûfiyetinin farkedildiği "Kur'an Meâli" adlı eseri, bir din psikoloğu gözüyle Kur'an'a yaklaşım açısından dikkate değer bir çalışmadır.

Eserlerinde, Din Psikolojisi'nin temel konuları ve ders kitapları haricinde eğitim psikolojisi, öğretim metotları, inanç, ibadet, ahlak, değerler eğitimi, çocukluk ve gençlik dönemi dini sorunları, tasavvuf psikolojisi, suç ve suçlulara yönelik araştırmalar ve türbe ziyaretleri gibi farklı konulara da yer vermiştir.

Sonuç olarak Peker, sahanın kaynak kitaplarının yanı sıra alana ışık tutabilecek pek çok konuya eğilmiş ve bu konularda eserler kaleme almıştır. Üretkenliğinin yanında, yetiştirdiği öğrencilerle de Din Psikolojisi alanına ilgi duyanlara ilham kaynağı olmuş saygın bir akademisyendir.

KAYNAKÇA

Aydın, Cüneyd - Kaya, Mevlüt - Peker, Hüseyin. "Hayatın Anlamı ve Amacı Ölçeği: Gerçerlik ve Güvenirlik Çalışması". OMÜİFD 38 (2015) 39-55.

Aydın, Cüneyd. Hüseyin Peker. E-Posta 01 Mayıs 2021, Yılmaz Çelik.

Ayten, Ali. Din Psikolojisi. İstanbul: İz Yayıncılık, 2017.

Cullought, Leslie Mc. "İntihar Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur". Çev. Hüseyin Peker, OMÜİFD 2 (1987), 105-113.

Ghraiı Mohammed-Peker, Hüseyin. "Türkiye'de Yaşayan Iraklı Göçmenlerin Deizm ve Ateizme Yönelik Tutumları". IBAD Sosyal Bilimler Dergisi (2020), 513-525.

Gülmez, Çiğdem. Hüseyin Peker. E-Posta 05 Mayıs 2021, Yılmaz Çelik.

Horozcu, Ümit. Din Psikolojisi. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2017.

Hökelekli, Hayati. Din Psikolojisi. Ankara: TDV Yayınları, 2005.

İmamoğlu, Abdulvahit. Hüseyin Peker ile İlgili Kayıt, 01 Mayıs 2021, Yılmaz Çelik.

Kara, Mustafa. "Bir Kur'an Mütercimi Olarak Prof. Dr. Hüseyin Peker: Hayatı, Eserleri, Hocaları ve Öğrencileri". AİD 11 (2018) 313-341.

Kara, Mustafa. "Prof. Dr. Hüseyin Peker'in Kur'an Meâli Adlı Eserindeki Bazı Yorumların Tahlili". AİD 12 (2019) 7-32.

Karaca, Faruk. Hüseyin Peker. E-Posta 22 Mayıs 2021, Yılmaz Çelik.

Karacoşkun, M. Doğan. Hüseyin Peker. E-Posta 05 Mayıs 2021, Yılmaz Çelik.

Karacoşkun, Mustafa Doğan. Din Psikolojisi. Ankara: Grafiker Yayınları, 2017.

Kayıklık, Hasan. Din Psikolojisi. Adana: Karahan Kitapevi, 2018.

Koç, Bozkurt. Hüseyin Peker. E-Posta 03 Mayıs 2021, Yılmaz Çelik.

Köse, Ali. Hüseyin Peker ile İlgili Kayıt, 30 Nisan 2021, Yılmaz Çelik.

- Köse, Ali-Ayten, Ali. Din Psikolojisi. İstanbul: Timaş Yayınları, 2018.
- Peker, Hüseyin, Din Değiştirmede Psiko-Sosyal Etkenler. Ankara: AÜSBE, Doktora Tezi, 1979.
- Peker, Hüseyin. "Ailde Din Eğitiminin Psikolojik Esasları I". Diyanet Dergisi 21/1 (1985), 21-26.
- Peker, Hüseyin. "Ailede Din Eğitiminin Psikolojik Esasları II". Diyanet Dergisi 21/1 (1985), 41-49.
- Peker, Hüseyin. "Olumlu Şahsiyet Özellikleri ve Din". OMÜİFD 1 (1986), 100-105.
- Peker, Hüseyin. "Suçlularda Dini Davranış". OMÜİFD 4 (1990), 93-123.
- Peker, Hüseyin. "Ailenin Korunmasının Esasları". Din Öğretimi Dergisi 26 (1991), 56-59.
- Peker, Hüseyin. "Çocukları ve Gençleri Suça İten Faktörler". Diyanet Dergisi 27 /2 (1991), 81-89.
- Peker, Hüseyin. Din ve Ahlak Eğitiminin Psikolojik ve Metodik Esasları. Samsun: Eser Matbası, 1991.
- Peker, Hüseyin. "Tasavvuf Psikolojisi". OMÜİFD 7 (1993), 35-52.
- Peker, Hüseyin. Çocuk ve Suç. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 1994.
- Peker, Hüseyin. "Teknolojik Gelişmeler ve İslam Ahlakı". OMÜİFD 9 (1997) 29-34.
- Peker, Hüseyin. Son İlahi Mesaj Kur'an ve Açıklamalı Meâli. Samsun: Ceylan Ofset, 2009.
- Peker, Hüseyin, "Şiddete Karşı Nebevi Mesaj". Nebevî Mesajın Evrenselliği-Siret Sempozyumu. Konya (2009), 188-197.
- Peker, Hüseyin. "Dini Danışmanlık Bağlamında Aile Danışmanlığı ve Rehberliği". IV. Din Şûrası Tebliğ ve Müzakereleri. Ankara (2009), 162- 175.
- Peker, Hüseyin. "Merhamet-İbadet İlişkisi". Kutlu Doğum Haftası Hz. Peygamber ve Merhamet Eğitimi Sempozyumu. Ankara (2011), 336-345.
- Peker, Hüseyin. Psikolojik Açıdan Namaz ve Namaz Psikolojisi. Ankara: TDV Yayınları, 2012.
- Peker, Hüseyin. "Kur'an'a Göre Dindarlığın Boyutları". ÇÜİFD. 12 /2 (2012), 41-49.
- Peker, Hüseyin. "Toplum Planında İnsan Onuru Algısının Kazanılması". Kutlu Doğum Haftası Hz. Peygamber ve İnsan Onuru Sempozyumu. Konya (2013), 554-560.
- Peker, Hüseyin. Zihnin Donanımı. Samsun: Üniversite Yayınları, 2013.
- Peker, Hüseyin. Allah'ın Boyasıyla Boyanmak. İstanbul: Timaş Yayınları, 2013.
- Peker, Hüseyin-Eyüpoğlu, Osman. "Birey ve Toplum Açısından Din Eğitime Duyulan İhtiyaç". OMÜİFD 37 (2014) 5-18.
- Peker, Hüseyin-Kara, Mustafa. Kur'an ve Sünnet Ekseninde Ahlak Birey ve Toplum. Samsun: Üniversite Yayınları, 2015.
- Peker, Hüseyin. Kur'an Meâli. Ankara: Gece Kitaplığı, 2015.
- Peker, Hüseyin. Kur'an ve Sünnet Ekseninde İletişim ve Halkla İlişkiler, Samsun: Üniversite Yayınlar, 2016.
- Peker, Hüseyin. Adı İnsan. Samsun: Üniversite Yayınları, 2017.
- Peker, Hüseyin. Din Psikolojisi. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2017.
- Peker, Hüseyin. Ruh Sağlığı ve Dini İnanç. İstanbul: Ensar Yayınları, 2017.

- Peker, Hüseyin. Şükür ve Kanaat Psikolojisi ve Eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları, 2017.
- Peker, Hüseyin. Zor Çocuk Yoktur. İstanbul: Timaş Yayınları, 2017.
- Peker, Hüseyin. "Kur'an'da ve Hz. Peygamber'in Hayatında Şiddetin Yeri". Şiddet ve Sosyal Travmalar. Samsun Valiliği, (2018) 60-68.
- Peker, Hüseyin. Hüseyin Peker ile İlgili Kayıt, 01 Mart 2021. Yılmaz Çelik.
- Satan, Aysin Aydınay. "Dini İnanç ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Öznel İyi Oluş Düzeylerine Olan Etkisi". 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum 3/7 (2014), 56-74.
- Seligman, Martin-Csikszentmihalyi, Mihaly. "Positive psychology: An introduction". American Psychologist 55/1 (2000), 5-14.
- Springer, Kristan. W.-Hauser, Robert. M. "An assessment of the construct validity of Ryff's Scales of Psychological Well-Being: Method, mode, and measurement effects". Social Science Research 35 /4 (2006), 1080-1102.
- Şentürk, Habil. Din Psikolojisine Giriş. İstanbul: İz Yayıncılık, 2021.
- Telef, Bülent Baki. "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 28/3 (2013), 374-384.
- Yaparel, Recep. Hüseyin Peker. E-Posta 08 Mayıs 2021, Yılmaz Çelik.
- Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı. "Ulusal Tez Merkezi". Erişim: 01 Haziran 2021. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.